

Agata Domachowska, Konrad Pawłowski

Przedterminowe wybory parlamentarne w Kosowie (cz. II): przewidywane zwycięstwo Vetëvendosje i perspektywa rozwoju sytuacji politycznej

14 lutego 2021 r. w Kosowie odbyły się przedterminowe wybory parlamentarne. Zgodnie z przewidywaniami wygrał opozycyjny Ruch „Samostanowienie!” (*Lëvizja VETËVENDOSJE!*). Wysokie poparcie dla Vetëvendosje pokazuje, że obywatele Kosowa oczekują realnych zmian w zakresie reformy państwa i poprawy sytuacji ekonomicznej, zapowiadanych przez polityków Vetëvendosje. Skala sukcesu wyborczego partii Albina Kurtiego to także wotum nieufności dla ugrupowań politycznych od wielu lat sprawujących władzę w Kosowie. Poparcie polityczne dla Albina Kurtiego i Vjosa Osmani oznacza zmianę generacyjną w kosowskiej polityce. Pokazuje również, że sojusz polityczny Kurti-Osmani staje się nową siłą napędową na scenie politycznej Kosowa.

Wstępne wyniki wyborów. Według wstępnych wyników głosowania, podanych przez kosowską Centralną Komisję Wyborczą w oparciu o dane z 99,20% przeliczonych głosów, bezapelacyjne zwycięstwo odniosła partia Vetëvendosje, zdobywając 47,89% wszystkich oddanych głosów. Znacznie mniejsze poparcie uzyskały ugrupowania, które dominowały na kosowskiej scenie politycznej w ciągu ostatnich dwóch dekad, tj. Demokratyczna Partia Kosowa (*Partia Demokratike e Kosovës*, PDK), która uzyskała 17,36% poparcia, Demokratyczna Liga Kosowa (*Lidhja Demokratike e Kosovës*, LDK) z wynikiem 13,08% głosów oraz Sojusz dla Przyszłości Kosowa (*Aleanca për Ardhmërinë e Kosovës*, AAK) z poparciem na poziomie 7,40%. Pięcioprocen-towego proggu wyborczego nie przekroczyła Inicjatywa Socjaldemokratyczna (*Nisma Socialdemokrate*, NISMA), uzyskując 2,59% poparcia. Z kolei Serbska Lista (*Srpska lista*), wspierana przez prezydenta Serbii Aleksandra Vučića, otrzymała 5,56% poparcia. Należy podkreślić, że zgodnie z konstytucją oprócz reprezentantów Serbów, którzy mają zagwarantowanych 10 miejsc w 120-osobowym parlamencie, znajdą się w nim również przedstawiciele pozostałych mniejszości narodowych żyjących w Kosowie, tj. Romów, Aszkali i Egipcjan (4 miejsca), Bośniaków (3 miejsca), Turków (2 miejsca) oraz Goran (1 miejsce). Frekwencja wyborcza wyniosła ok 47%, co stanowi najwyższy wynik od 2004 r. W poprzednich wyborach parlamentarnych z 2019 r. frekwencja była nieznacznie niższa – 44,59%.

Wyniki wyborów pokazują, że Vetëvendosje odniosło najlepszy wynik wyborczy spośród wszystkich ugrupowań od zakończenia wojny w Kosowie. Z kolei PDK oraz LDK utraciły znaczącą część swoich dotychczasowych elektoratów, osiągając najniższe poparcie na przestrzeni ostatnich dwóch dekad. W reakcji na historycznie niski wynik LDK jej przewodniczący, Isa Mustafa, poinformował o swej rezygnacji (wyniki te mogą pokazywać, że obalenie rządu premiera Kurtiego w marcu 2020 r., przy aktywnym udziale będącej częścią koalicji rządowej LDK, zostało negatywnie ocenione przez obywateli Kosowa). Wstępne rezultaty wyborów wywołały radość wśród części – przede wszystkim młodych – obywateli, którzy pomimo panujących mrozów spontanicznie wyszli na ulice i publicznie skandowali imię lidera Vetëvendosje.

Wyniki wyborów uwiaryściły również drastyczny spadek poparcia dla partii, które będą współtworzyć opozycję w nowym Zgromadzeniu. Jest to jednocześnie szansa dla nich na wprowadzenie znaczących zmian w swoich szeregach. Jeśli tak się jednak nie stanie, można się spodziewać, że na kosowskiej scenie politycznej pojawią się nowe ugrupowania.

Rezultaty niedzielnych wyborów wskazują na jeszcze dwie istotne kwestie. Mianowicie na silne zaangażowanie się kosowskiej diaspory, która licznie przybyła do Kosowa, aby osobiście oddać swój głos, a także na symboliczne wzmacnianie roli kobiet w polityce, czego przykładem jest Vjosa Osmani, ciesząca się zaufaniem znacznej części

kosowskiego społeczeństwa – tradycyjnie patriarchalnego. Warto przy tym dodać, że na Vetëvendosje swój głos oddała właśnie zdecydowana większość kobiet – ponad 60%.

Nowy rząd *in statu nascendi*. Przedwyborcze wypowiedzi polityków Vetëvendosje prowadzą do wniosku, że nowy rząd Kosowa, na którego czele stanie A. Kurti, stworzą Vetëvendosje i środowisko polityczne V. Osmani, funkcjonujące w ramach niesformalizowanej inicjatywy „Odważ się!” (*Guxo*). Zgodnie z art. 96 konstytucji w skład rządu wejdą także przedstawiciele mniejszości serbskiej i innych mniejszości Kosowa.

Przed wyborami liderzy Vetëvendosje konsekwentnie podkreślali, że nie chcą koalicji z innymi partiami politycznymi (z wyjątkiem inicjatywy Osmani). Jakkolwiek politycy Vetëvendosje nadal wykluczają możliwość zawarcia koalicji z LDK, zapowiedziana dzień po wyborach dymisja Isy Mustafy, wieloletniego przewodniczącego tej partii, otwiera drogę do ewentualnego powrotu Osmani do LDK, co zapewne poprawiłoby mocno nadszarpnięte relacje między Vetëvendosje i LDK. Stosownie do politycznych deklaracji obustronnie wykluczona jest koalicja Vetëvendosje i PDK. Z kolei AAK jest gotowy do rozmów na temat koalicji z Vetëvendosje.

Zapowiedź reformy państwa. W czasie kampanii wyborczej A. Kurti i V. Osmani wskazywali, że wybory te stanowią referendum nad przyszłością państwa. W myśl przedwyborczych deklaracji priorytetem dla nowych władz Kosowa będzie przeprowadzenie dogłębnych reform gospodarczych, obniżenie poziomu bezrobocia, reforma służby zdrowia i systemu edukacji, obniżenie poziomu nierówności społecznych, wzmocnienie instytucji państwa oraz podjęcie walki z korupcją i przestępczością zorganizowaną. Zadaniem na dziś pozostaje wzmocnienie wysiłków na rzecz walki z pandemią COVID-19.

Relacje międzynarodowe i dialog z Serbią. W polityce zagranicznej z pewnością kluczowe będą relacje Kosowa z UE i Stanami Zjednoczonymi.

Dialog z Serbią nie znajduje się na liście priorytetów Vetëvendosje. W efekcie rokowania będą kontynuowane, ale w najbliższych miesiącach nie należy oczekiwać rozwiązań przełomowych. Co więcej, przedwyborcze zapowiedzi polityków Vetëvendosje na temat powrotu do prawnomiędzynarodowej zasady wzajemności w relacjach z Serbią mogą skomplikować i tak niełatwe relacje między Belgradem i Prisztiną.

Można przypuszczać, że z uwagi na daleko posunięty sceptycyzm A. Kurtiego wobec dotychczasowych efektów negocjacji, główną rolę w dialogu z Serbią będzie odgrywał przyszły prezydent, a nie premier Kosowa.

Wybór prezydenta Kosowa. Głównym i pilnym wyzwaniem politycznym, przed jakim stanie nowy rząd na początku kadencji, będzie wybór prezydenta Kosowa przez Zgromadzenie. Na początku maja 2021 r. kończy się bowiem 6-miesięczny okres sprawowania urzędu przez pełniącą obowiązki prezydenta Vjosę Osmani (zob. [„Komentarze IeŚ”, nr 283](#)).

Według przedwyborczych zapowiedzi Vetëvendosje zdecyduje się zapewne na poparcie kandydatury V. Osmani, która cieszy się wysoką akceptacją społeczną.

Na dzień dzisiejszy Vetëvendosje nie jest w stanie zagwarantować 80 głosów poparcia dla kandydatury Osmani w Zgromadzeniu, które pozwoliłyby na wybór nowego prezydenta w pierwszej lub drugiej turze głosowania. W trzeciej turze głosowania wymagana większość jest mniejsza i bardziej realna do osiągnięcia (61 głosów). Można się spodziewać, że na kandydaturę Osmani zgłoszą przynajmniej część polityków LDK. Gdyby jednak większości parlamentarnej na czele z Vetëvendosje nie udało się wybrać nowej głowy państwa w trzech turach głosowania, wówczas konieczne będzie rozpisanie nowych wyborów parlamentarnych.

Wnioski. Kolejne już zwycięstwo wyborcze Vetëvendosje stanowi konsekwencję narastającego zmęczenia i zniecierpliwienia kosowskiego społeczeństwa przewlekłymi kryzysami politycznymi, złą sytuacją ekonomiczną oraz brakiem perspektywy szybkich zmian. Skalę poparcia politycznego dla Vetëvendosje można również uznać za wotum nieufności obywateli wobec pozostałych partii politycznych, przez lata sprawujących władzę w Kosowie (zob. [„Komentarze IeŚ”, nr 121](#)).

Sukces wyborczy Kurtiego i Osmani – dwójki polityków średniego pokolenia – wpisuje się w zmianę pokoleniową zachodzącą na scenie politycznej Kosowa, gdzie przez lata dominowali politycy związani z nurtem niepodleg-

łociowym (LDK) i wojną o niepodległość Kosowa (PDK i AAK).

Last but not least, do zwycięstwa Vetëvendosje w dużym stopniu przyczyniło się poparcie ze strony młodych wyborców, coraz lepiej wykształconych, świadomych politycznie i kierujących się w swych wyborach politycznych innymi argumentami niż starsze pokolenia kosowskich Albańczyków, pamiętające czasy komunizmu i okres rządów prezydenta Slobodana Miloševicia.